



Consumatorul de energie vulnerabil în România

Scurtă analiză FIC
Aprilie, 2018



Conținut

1. Conceptul de sărăcie energetică/consumator vulnerabil în UE
 - 1.1 Definiții/indicatori privind sărăcia energetică și consumatorul vulnerabil
 - 1.2 Politici de combatere a sărăciei energetice în UE - Modele
2. Sărăcia energetică/consumatorul vulnerabil în România
 - 2.1 Legislația privind consumatorul vulnerabil
 - 2.2 Politici de combatere a sărăciei energetice în România
3. Concluzii/Recomandări
4. Anexe



1. Sărăcia energetică și consumatorul vulnerabil în UE

Dificultăți în definirea conceptului de consumator vulnerabil la nivelul UE:

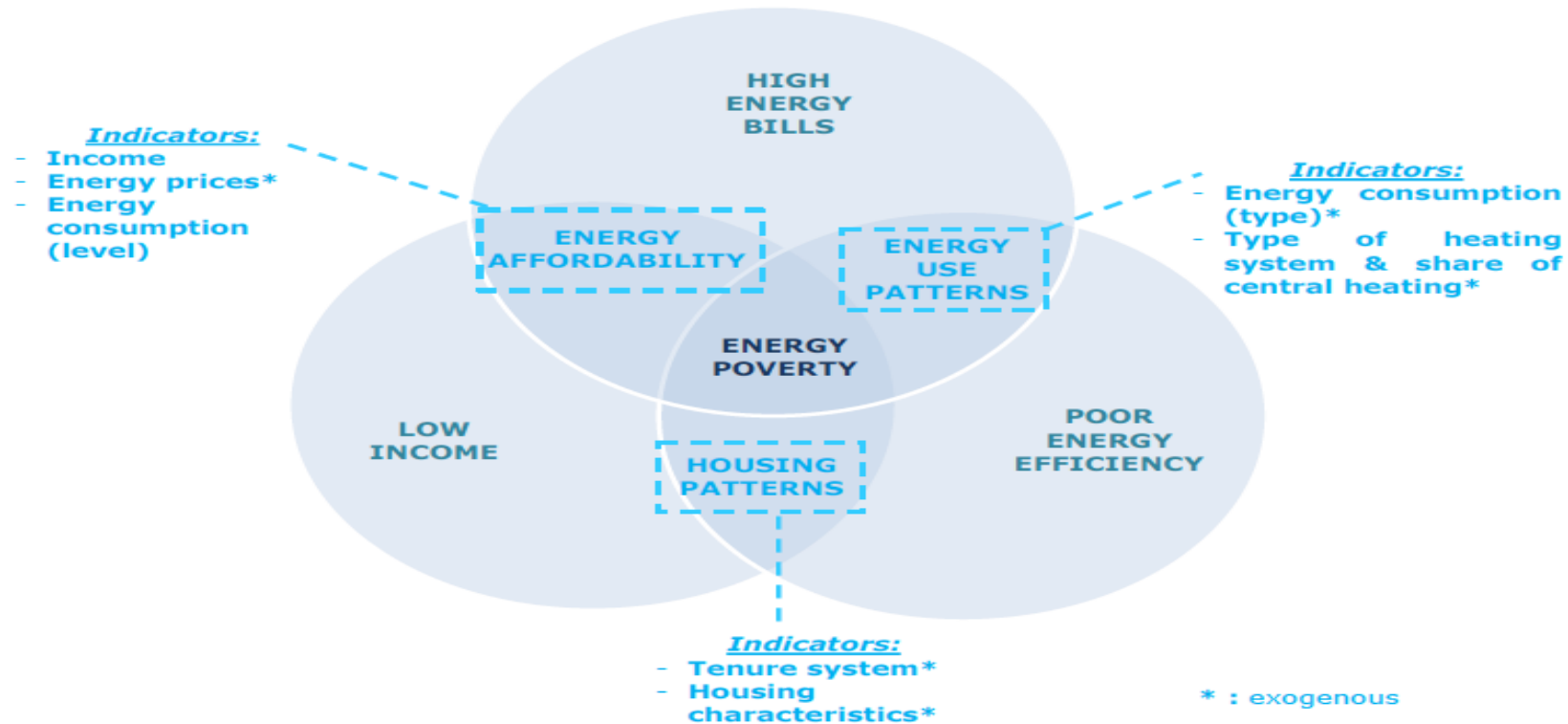
- Diferențe semnificative de dezvoltare/politici aplicate la nivel regional
- Unele țări mizează pe politici specifice diminuării sărăciei energetice, în timp ce altele abordează problema aceasta din punct de vedere social

Indicatori utilizați pentru “măsurarea sărăciei energetice”

- Lipsa unei încălziri adecvate în locuințe
- Ponderea cheltuielilor cu serviciile de energie în totalitatea cheltuielilor unei gospodării

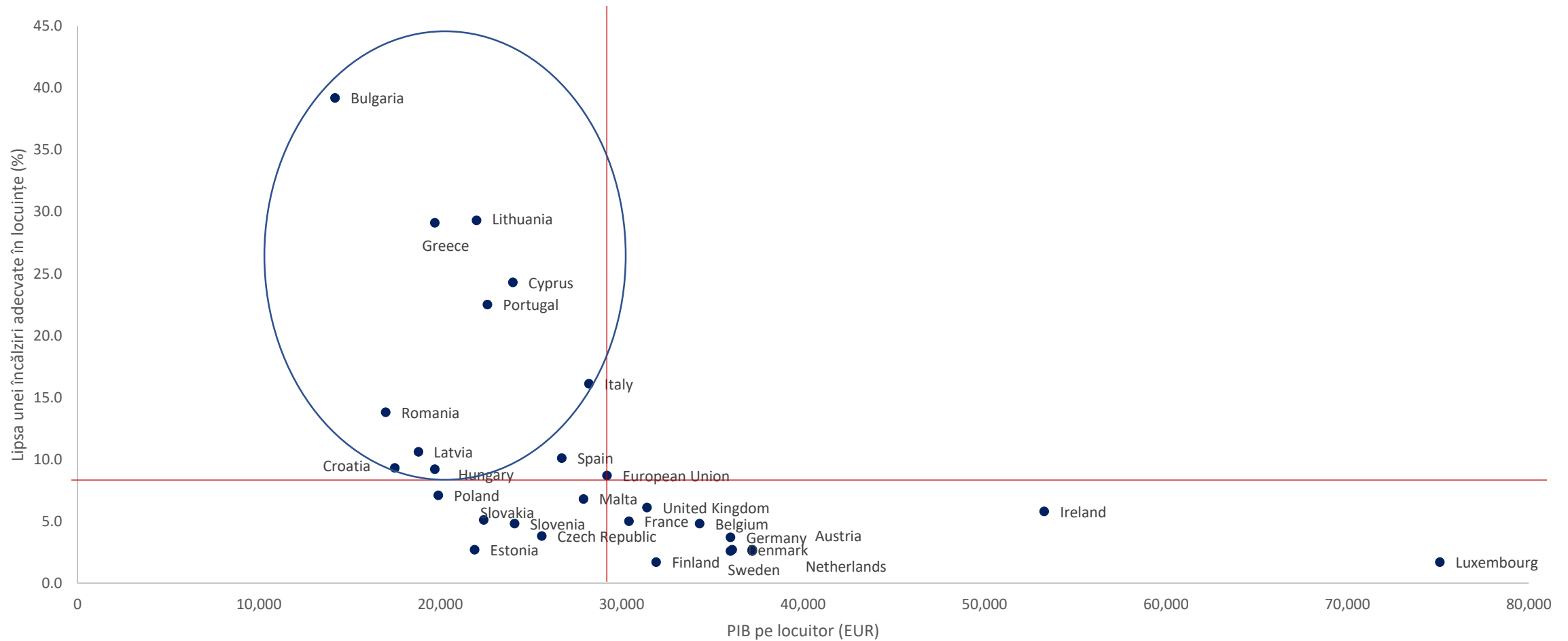


Sărăcia energetică vs. sărăcie / consumator vulnerabil





Relația dintre PIB pe locuitor și lipsa unei încălziri adecvate în locuințe (2016)



Sursa: Prelucrări pe baza datelor Eurostat

Consumatorul vulnerabil – Definiții la nivelul statelor membre UE

Definiții explicite

- Consumatorii sunt definiți drept vulnerabili în baza caracteristicilor socio-demografice (ex. vârstă, sănătate) sau conjuncturale (ex. familie monoparentală, șomaj) ale acestora.
- Prevăd caracteristicile definatorii ale consumatorului vulnerabil.
- Majoritatea definițiilor se referă la venitul redus, vârsta înaintată, starea precară de sănătate; în cazuri excepționale, includ și persoanele fără loc de muncă sau familiile monoparentale.
- Țări care aplică definiții explicite: **Belgia, Cipru, Spania, Finlanda, Franța, Marea Britanie, Grecia, Ungaria, Irlanda, Italia, Lituania, Olanda, Portugalia, Romania și Suedia.**

Definiții implicite

- Consumatorii sunt recunoscuți/considerați drept vulnerabili în baza legislației din domeniul energiei sau al protecției și asigurărilor sociale, fără a fi menționate categoriile de gospodării sau persoane care se încadrează în această tipologie
- Țări care aplică definiții implicite: **Austria, Bulgaria, Cipru, Estonia, Finlanda, Germania, Croația, Letonia, Luxemburg, Malta, Polonia și Slovenia.**

Nicio definiție

- **Cehia, Slovacia, Danemarca**

Modele de politici aplicate în UE privind consumatorul vulnerabil și sărăcia energetică

Politici care vizează sărăcia energetică

- pun accent pe eficiența energetică

Marea Britanie, Irlanda, Italia, Ungaria

Politici sociale

Țările scandinave, Olanda, Germania, Polonia, Bulgaria, Republica Cehă și Croația

Mix între politicile sociale și cele privind sărăcia energetică

Franta, Portugalia

- Vulnerabilitatea este adesea privită ca o funcție a veniturilor mici și prin urmare, a sărăciei.
- utilizează sistemele de protecție socială ca bază pentru acțiunea de distribuire a ajutoarelor sociale.
- furnizează plăți directe către anumite grupuri/categorii precum pensionarii, în scopul contribuției la facturile la energie

Politici neclare

România, Letonia, Estonia

- Vulnerabilitatea consumatorilor este adesea asociată cu sărăcia energetică, cu toate acestea, măsurile financiare sunt mai bine direcționate către consumatorii vulnerabili decât în cazul politicilor care pun accent pe eficiența energetică

	Marea Britanie	Franța	Germania
Tipul de politică	Politici care vizează sărăcia energetică	Mix între politicile sociale și cele care vizează sărăcia energetică	Politici sociale
Consumatori vulnerabili	~4,5 milioane (6,8% din total populație) <u>Definiție explicită:</u> consumatorii care au posibilități reduse de a-și proteja sau reprezenta singuri interesele pe piața energiei sau cei predispuși la a le fi încălcate interesele (ex. pensionarii cu dizabilități, bolnavii cronici sau care trăiesc în zona rurală).	3,4 – 5,1 milioane (6,7% din total populație) <u>Definiție explicită:</u> Persoanele sau familiile care întâmpină dificultăți în ceea ce privește mijloacele sau condițiile de trai.	~ 2 milioane (2,4% din total populație) <u>Definiție implicită</u>
Criterii de eligibilitate	Prag de venit	Prag de venit	Beneficiarii de ajutoare sociale (șomeri, muncitori cu jumătate de normă, solicitanți de azil, bolnavi cronici, persoane în vârstă etc.)
Măsurile de piață	<ul style="list-style-type: none"> Sprijin pentru consumatorii vulnerabili finanțat din impozite stabilite pe facturile de energie electrică / gaz și redistribuite de companiile energetice aflate sub controlul autorității de reglementare; Programul Energy Best Deal: informează consumatorii cu privire la modul în care își pot reduce costurile de energie prin modificarea tarifului, a metodei de plată și / sau a furnizorului și prin luarea măsurilor de eficiență energetică și prin furnizarea de consultanță privind datoriile; Instalarea de contoare inteligente; Sistemul guvernamental de eficiență energetică. 	<ul style="list-style-type: none"> Scheme guvernamentale de eficiență energetică 	
Măsurile sociale		<ul style="list-style-type: none"> «Voucher pentru facturile de energie (gaz, electricitate, lemn, păcură, etc.)» acordate persoanelor singure care câștigă maxim 7.700€ și familiilor cu doi copii care câștigă 16.170€. Valoare voucherelor variază în funcție de venituri între 48€-227€ Garantarea unui consum minim de energie; 	<ul style="list-style-type: none"> Facturile de energie plătite prin subvenții sociale generale (gaz, electricitate, încălzire).

Modele de politici din Europa Centrală și de Est

Austria și Ungaria

Politici ce vizează sărăcia
energetică

Bulgaria, Slovenia,
Republica Cehă,
Polonia, Lituania,
Slovacia

Politici sociale

România, Letonia,
Estonia

Politici neclare

	Bulgaria	Polonia	Slovacia
Tipul de politică	Politică socială	Politică socială	Politică socială
Consumatori vulnerabili	~ 1,1 million (15,3% din total populație) <u>Definiție implicită:</u> Consumatorii casnici care beneficiază de asistență socială în conformitate cu legislația din domeniul protecției sociale.	~ 0,6 million (1,5% din total populație) <u>Definiție implicită:</u> Consumatorii care primesc ajutor pentru acoperirea cheltuielilor aferente gospodăriei în conformitate cu legislația care reglementează acest aspect.	~ 0,1 million (1,8% din total populație)
Criterii de eligibilitate	Beneficiarii de asistență socială	Alocație temporară – deficit de venit; Indemnizație permanentă - deficit de venit pentru o situație care este puțin probabil să se schimbe (de exemplu vârsta înaintată, invaliditatea); Beneficii concrete (ex. lipsa de adăpost sau lipsa oricăror venituri, pierderi cauzate de un eveniment aleatoriu sau de un dezastru natural, situații dificile).	Prag de venit
Măsuri sociale	Ajutoare pentru încălzire pe perioada iernii	<ul style="list-style-type: none"> Ajutoare sociale sub formă de indemnizație generală, temporară sau permanentă de viață (- diferența dintre venitul gospodăriei și venitul minim garantat); Ajutoare sociale sub formă de beneficii concrete (inclusiv pentru combustibil) 	<ul style="list-style-type: none"> Susținerea gospodăriei; Ajutoare/beneficii unice pentru nevoi materiale generale, inclusiv căldură/combustibil.



2. Sărăcia energetică și consumatorul vulnerabil în România

Există trei condiții pentru ca un client să fie considerat vulnerabil în legea curentă a energiei:

- clientul final aparținând unei categorii de clienți casnici;
- se află în risc de marginalizare socială din motive de vârstă, sănătate sau venituri reduse;
- beneficiază de măsuri de protecție socială, inclusiv de natură financiară.

Actualul sistem instituțional este confuz în ceea ce privește responsabilitatea pentru identificarea consumatorului vulnerabil și a măsurilor de protecție:

- Ministerul de resort (Ministerul Energiei): “realizează planul național de acțiune în cazuri de sărăcie energetică (...)”
- Ministerul de resort (Ministerul Energiei): “colaborează cu Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale, care are responsabilitatea realizării planului național de acțiune în cazuri de sărăcie energetică [...]”
- Autoritatea competentă (ANRE) stabilește: “facilitățile acordate clienților vulnerabili și numărul acestora”



Tipurile de ajutoare oferite pentru diminuarea sărăciei energetice

1. Ajutoare sociale – distribuite de Ministerul Muncii

- Alocația pentru susținerea familiei
- Ajutorul social pentru AVMG (asigurarea venitului minim garantat)

2. Ajutoare pentru diminuarea sărăciei energetice – distribuite de autoritățile locale

- Ajutoare specifice (se adresează consumatorilor vulnerabili)
 - Tarifele sociale pentru electricitate (au fost scoase de la 1 ian. 2018)
 - Ajutoarele pentru încălzire

3. “Ajutoare” pentru consumatorii de energie termică (fie că sunt vulnerabili sau nu) – distribuite de autoritățile locale

- Subvențiile în preț pentru energie termică



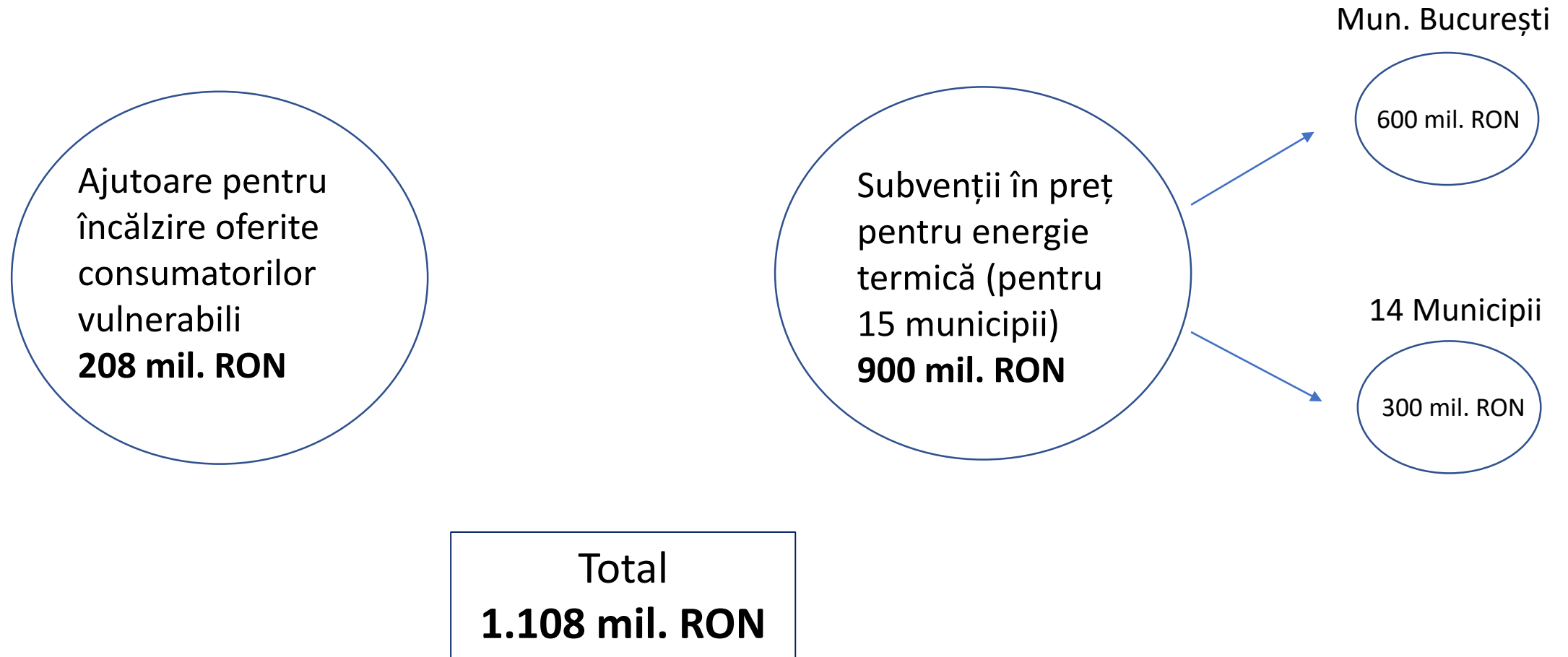
Subvențiile în prețul final pentru energie termică pentru 15 dintre municipiile din România (2015)

Operator	City	Year	Apartments	Supply_price	Sale_price	Planned_investment	Realized_investment	Subvenție [Lei/Gcal]	En. Termică pentru uz casnic [Gcal]	(Lei/Gcal)*Gcal
Veolia Iasi	Iasi	2015	37,008	345.95	265.00	5,870.00	3,616.00	80.95	163,135	13,205,778.25
Termoenergy Bc	Bacau	2015	16,036	369.44	154.84	1,617.00	754.00	214.60	81,439	17,476,809.40
Thermonet Suc	Suceava	2015	18,397	367.04	185.48	78.00	45.00	181.56	116,792	21,204,755.52
Radet C-ta	Constanta	2015	81,319	383.20	383.20	4,527.00	4,527.00	0	571,958	0
Calorgal GL	Galati	2015	40,000	421.00	180.00	2,365.50	605.74	241.00	38,619	9,307,179.00
Termo Calor	Pitesti	2015	23,540	431.77	200.00	430.00	124.00	231.77	150,790	34,948,598.30
Veolia PH	Ploiesti	2015	55,823	275.40	200.00	3,799.00	3,354.00	75.40	380,017	28,653,281.80
Termo Craiova	Craiova	2015	61,730	298.71	220.50	2,266.00	1,151.00	78.21	346,186	27,075,207.06
CET Govora	Rm Valcea	2015	29,122	286.11	225.15	4,721.00	3,624.00	60.96	202,843	12,365,309.28
CET Arad	Arad	2015	31,882	360.36	290.00	1,252.00	855.31	70.36	207,191	14,577,958.76
Colterm	Timisoara	2015	62,600	377.88	252.17	6,733.00	6,438.00	125.71	415,808	52,271,223.68
RAT Cluj	Cluj	2015	29,390	386.17	220.00	2,500.00	1,208.00	166.17	291,811	48,490,233.87
Tetkron	Brasov	2015	10,710	553.81	203.22	352.40	312.50	350.59	54,140	18,980,942.60
Termoficare Or	Oradea	2015	64,364	260.70	240.00	6,340.00	2,392.00	20.70	485,803	10,056,122.10
Radet Buc	Bucuresti	2015	563,352	341.06	169.88	9,759.00	1,772.01	171.18	3,458,473	592,021,408.14
									TOTAL	900,634,807.76

Sursa: Prelucrări pe baza datelor ANRSC și INSSE



Ajutoarele pentru încălzire și subvențiile pentru energie termică (anul 2015)





3. Concluzii/recomandări

I. Adoptarea unui cadru clar la nivel de politica si la nivel legislativ:

1. Definirea fenomenului

- Sărăcia energetică trebuie înțeleasă ca un cumul de factori care includ, dar nu se limitează la venituri mici (ci ține cont de raportul venituri-cheltuieli cu energia în cadrul unei gospodării). Acest lucru va duce la diversificarea paletei de măsuri pentru combaterea fenomenului.
- Noțiunea de „consumator vulnerabil” trebuie definită într-un mod integrat și să includă toți factorii care pot cauza vulnerabilitate: comportamentul comercial, designul pieței, factorii structurali și de acces la energie, situația în care se găsește consumatorul, factorii socio-demografici.
- La nivel Uniunii Europene, sărăcia și vulnerabilitatea energetică sunt abordate, atât din punct de vedere al definiției, sferei de cuprindere, cât și al măsurilor aplicabile, prin politicile specifice fiecărui stat, neexistând, prin urmare, o definiție sau o abordare unitară la nivel european. Pot fi desprinse însă anumite elemente comune în ceea ce privește definirea, precum și anumite modele de politici implementate în acest domeniu.
- Delimitarea “sărăciei energetice” și a “consumatorilor vulnerabili de energie” din sfera generală a “sărăciei” va permite orientarea măsurilor de protecție către consumatorii care se confruntă cu dificultăți în ceea ce privește susținerea cheltuielilor determinate de alimentarea corespunzătoare cu energie. Avem în vedere, spre exemplu, cazul subvențiilor pentru energie termică de care beneficiază, în prezent, în aceeași măsură, toți consumatorii racordați la sistemul de încălzire centralizată, fără deosebire în ceea ce privește posibilitățile financiare de susținere a cheltuielilor aferente.

2. Îmbunătățirea sistemului de colectare și monitorizare a datelor privind sărăcia și vulnerabilitatea energetică

- Folosirea unei baze de date unice pentru a circumscrie fenomenul sărăciei energetice și pentru a stabili (și a actualiza) numărul de consumatori vulnerabili prin stabilirea unor praguri în prealabil.
- Măsurile adoptate trebuie să fie în acord cu prevederile privind sărăcia energetică incluse în propunerea Comisiei Europene de amendare a Directivei 72/2009.



Concluzii/recomandări

II. Diversificarea tipurilor de măsuri prin instrumente de tip social dar și prin instrumente de piață

1. Măsuri de tip social – implementarea unor ajutoare dedicate sectorului energetic

- Actualizarea frecventă (de preferat în fiecare an) a numărului de consumatori vulnerabili.
- Simplificarea procesului administrativ de acordare a ajutoarelor. Informațiile deja existente să fie corelate între ele, pentru a reduce riscul de abandon, erorile de excluziune a beneficiarului și costul administrativ de procesare a informațiilor.

2. Măsuri de piață

- Derularea unor programe de eficiență energetică dedicate persoanelor aflate în risc de sărăcie energetică.
- Implementarea unui/unor programe de consiliere: reducerea costurilor cu energia (moduri de reducere a consumului – modalități de încălzire, achiziționarea obiectelor de uz casnic care consumă mai puțină energie), modalități de plată, modalități de schimbare a furnizorului, promovarea comparatoarelor de prețuri.



Concluzii/recomandări

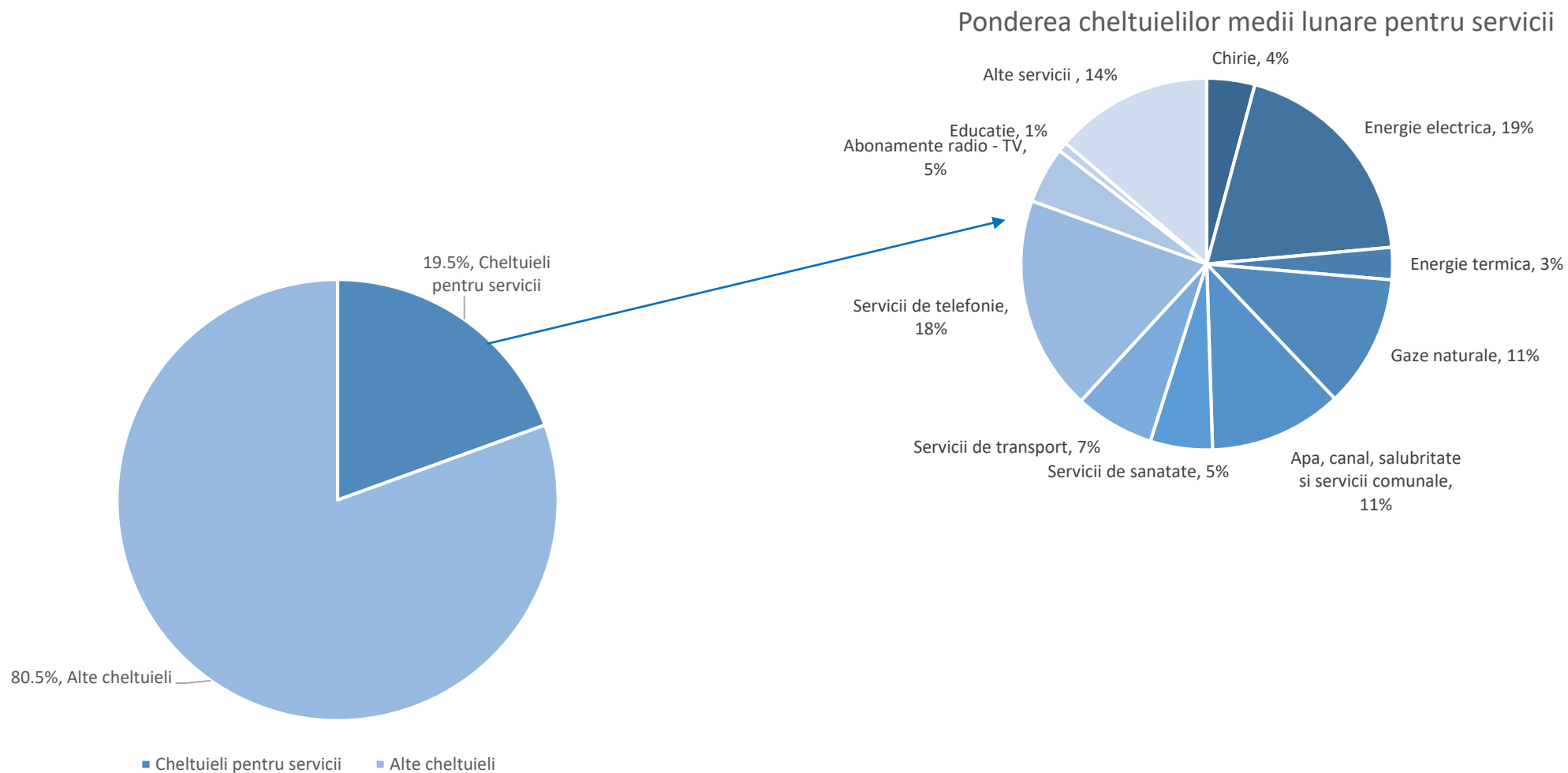
III. Orientarea măsurilor de natură financiară către consumatorii care au cu adevărat nevoie de sprijin (ex. regândirea cadrului actual de subvenții pentru energie termică care este inechitabil)

- Transmiterea sumelor încasate din suprataxa pentru gaze (aprox. 2,5 mld. RON în perioada 2013-2017) către politicile/măsurile specifice consumatorilor vulnerabili.



4. Anexe – indicatori

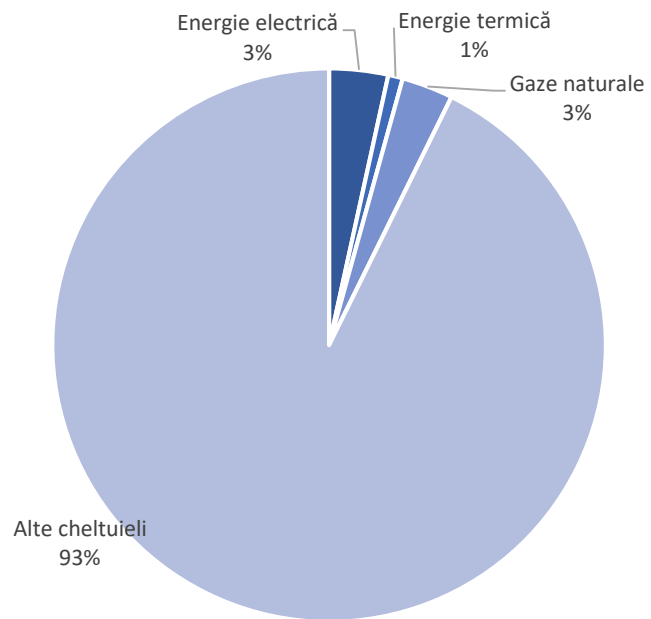
Ponderea cheltuielilor medii lunare pentru o gospodărie (2016)



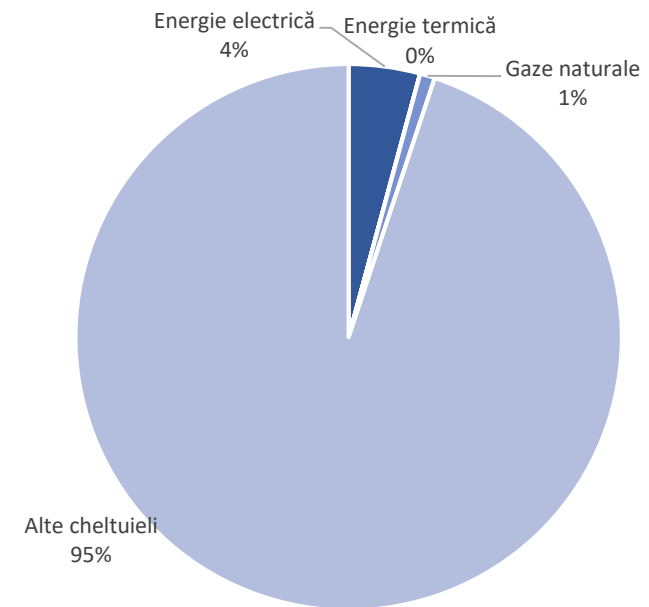
Sursa: Prelucrări pe baza datelor INSSE



Cheltuieli medii lunare pentru o gospodărie din mediul urban (2016)



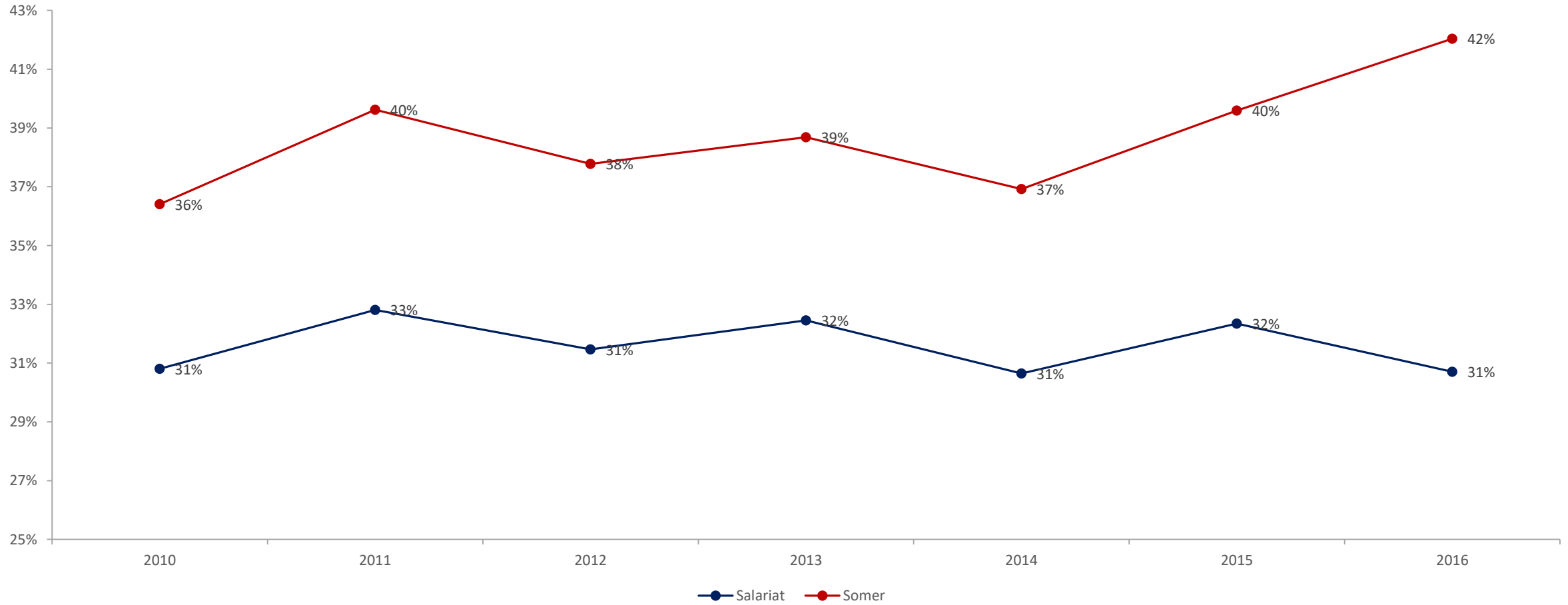
Cheltuieli medii lunare pentru o gospodărie din mediul rural (2016)



Sursa: Prelucrări pe baza datelor INSSE



Ponderea cheltuielilor pentru energie (electrică, termică, gaze naturale) în totalul cheltuielilor medii lunare pentru servicii (2016)



Sursa: Prelucrări pe baza datelor INSSE

Analiză pe județe

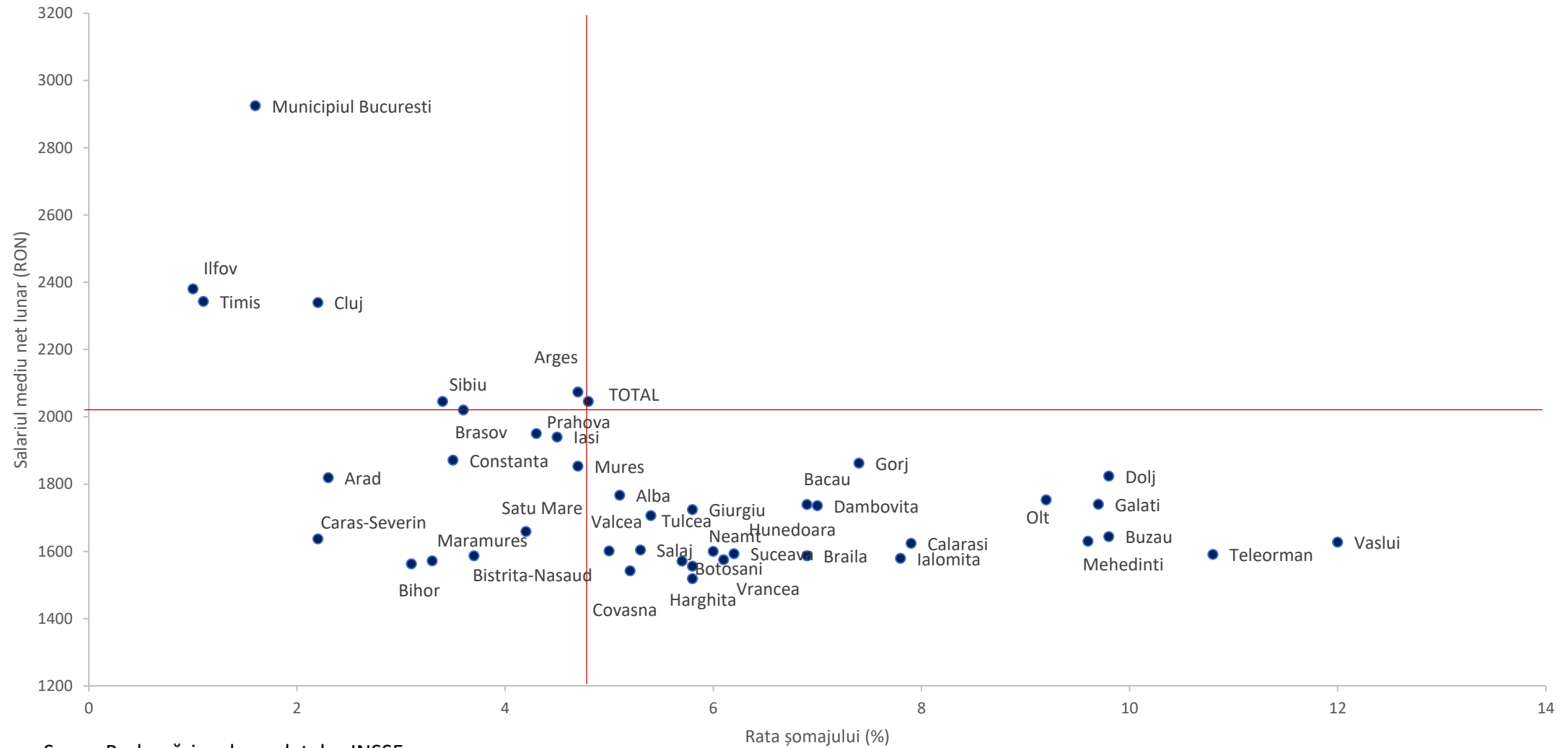
Indicatori utilizați:

- Rata șomajului
- Salariul mediu net
- Ajutoarele sociale pentru asigurarea venitului minim garantat (AVMG)
- Ajutoare pentru încălzire





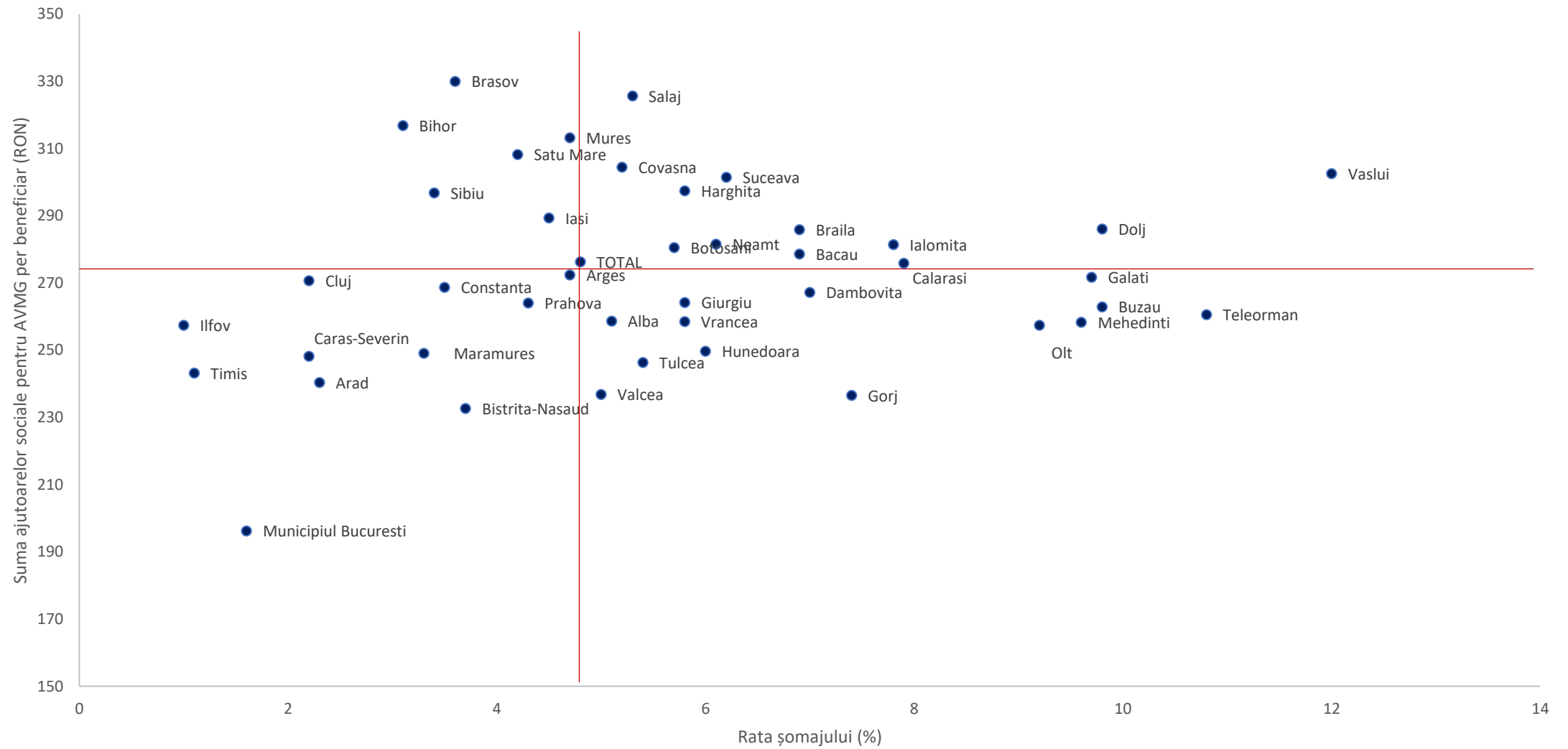
Relația dintre salariul mediu net lunar și rata șomajului (2016)



Sursa: Prelucrări pe baza datelor INSSE



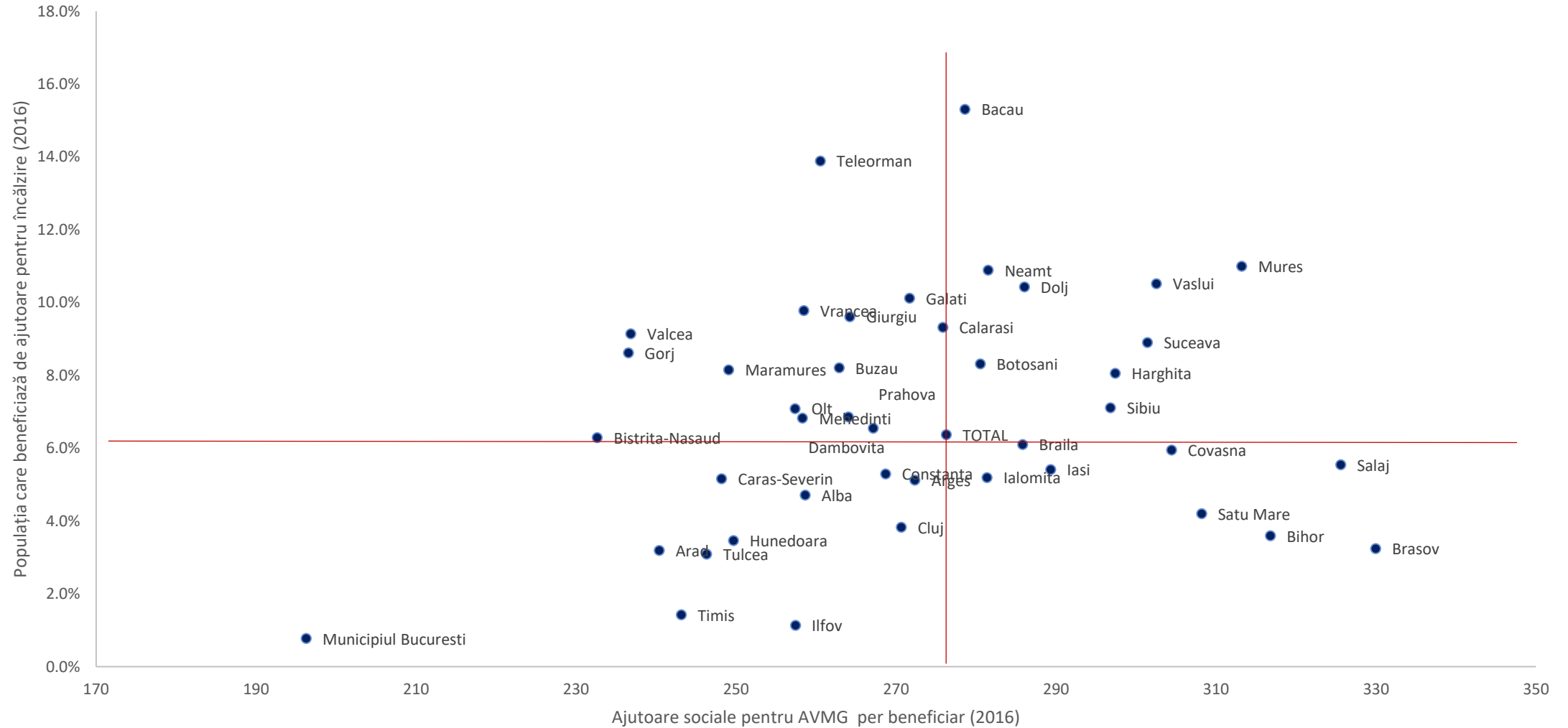
Relația dintre rata șomajului și ajutoarele sociale pentru AVMG (2016)



Sursa: Prelucrări pe baza datelor INSSE



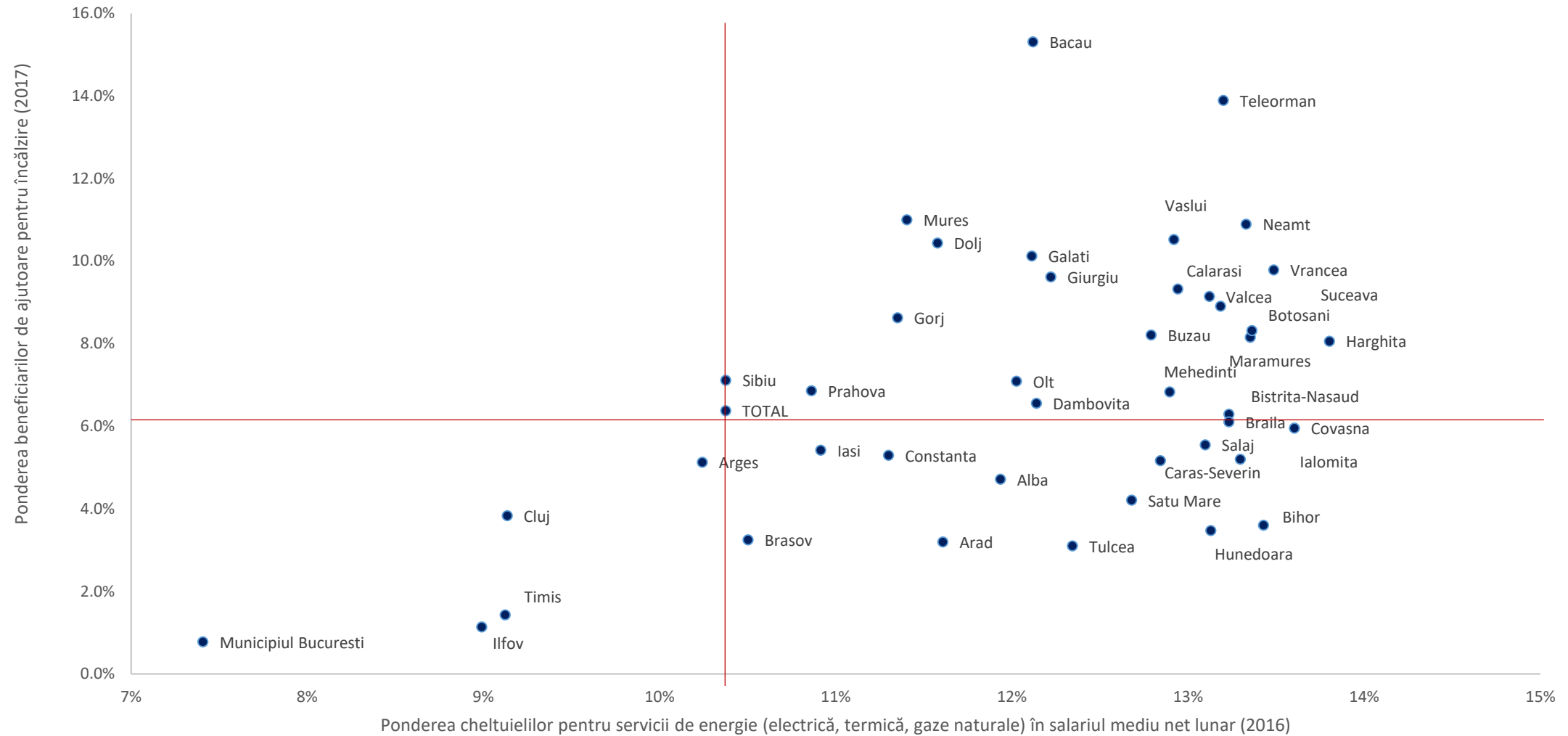
Relația dintre ajutoarele sociale pentru AVMG și ponderea populației care beneficiază de ajutoare pentru încălzire



Sursa: Prelucrări pe baza datelor INSSE și a studiului *Sărăcia energetică și consumatorul vulnerabil în România* (CSD)



Relația dintre ponderea cheltuielilor pentru servicii de energie și ponderea beneficiarilor de ajutoare pentru încălzire



Sursa: Prelucrări pe baza datelor INSSE